

dag van
**QUEER &
SPORT**
jezelf zijn in beweging

DAG VAN QUEER & SPORT: SAMEN OP WEG NAAR EEN SOCIAAL VEILIG EN INCLUSIEF SPORTKLIMAAT

DE UITKOMSTEN VAN HET CONGRES
PAKHUIS DE ZWIJGER, AMSTERDAM, 18 NOVEMBER 2022

TIJGERTJE
lgbti+ sportvereniging

GAYSWIMAMSTERDAM

 pride
AND SPORTS

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	1
DE AFTRAP	3
• Gay men's chorus Manoeuvre • Marijn van Ballegooijen, wethouder Diversiteit gemeente Amstelveen	
FLASHBACK NAAR DE VOORBEREIDINGEN	4
• Aanleidingen • Doelen en doelgroep	
DE EERSTE HELFT IN DE OCHTEND MET DRIE PRESENTATIES	5
• 40-jaar queersport, Agnes Elling, Mulier Instituut • Queer-sportklimaat, Anneke van Zanen, voorzitter NOC*NSF • Inclusief sporten in Amsterdam en het Regenboogbeleid, Jens van der Kerk en Carlo van der Linden, Gemeente Amsterdam	
DEBAT 'WE DOEN TOCH AL GENOEG AAN INCLUSIVITEIT?'	11
• Onder leiding van Rivkah op het Veld, ondersteund door Andrea van Pol	
BEGIN MIDDAG MET ZES WORKSHOPS	16
• (On)zichtbaar (on)bemind? • Terugblik maakt Gay Games 1998 • Invloed van coach en trainer • Het Amsterdamse Sportakkoord: Maak het verschil • Hoe inclusief zijn Queerclubs zelf? • Young & Queer - Urban Safe Spaces	
DE GESPREKKEN IN ZES BUBBELS	23
• Sporters, al dan niet queer • Bestuurders van sportclubs, al dan niet queer • Trainers en coaches • Bestuurders en medewerkers sportbonden en koepels • Medewerkers gemeenten en andere overheden • Mensen werkzaam in de onderwijs, voorlichting en advies	
HET SLOT VAN DE DAG	27
• Resultaten • Nabeschouwing	

OP DE ACHTERKANT: TOP 10 AANBEVELINGEN VAN DE DAG QUEER EN SPORT

Colofon:

© 2023 Gay Swim Amsterdam | Sportclub Tijgertje | Netwerk Pride and Sports

Het organiserend comité: Daan Bonnier | Marc van den Broek | Etienne Coerwinkel | Dia Huizinga | Kees Karsten | Hugo Klaassen | Jan Pieter de Lugt | Peter Veer | Romke van der Wal | Niels Wolf

Redactie: Daan Bonnier | Peter Veer (hoofredactie) | Niels Wolf | Marc van den Broek (eindredactie)

Foto's: Sander van den Bosch, Amsterdam

Grafische vormgeving: Eveline Dielen | Kylan Stippel | Daan Bonnier

Druk: Kerkelijk Drukkerij, Schoonhoven

Met dank aan: Bijzonder Amsterdams, John Blankenstein Foundation (Joyce van Delden en Karin Blankenstein), Koninklijke Nederlandse Zwembond (Irma Duim), pakhuis de Zwijger.

Financiële bijdragen van: Club Church | Gemeente Amsterdam (Afdeling Sport en Bos) | Stichting Tijgertje | Trutfonds

VOORWOORD

Queer sportverenigingen in Amsterdam kijken in 2022 terug op een mooie geschiedenis. Hoe ziet de toekomst er uit? Het zoeken naar antwoorden op deze vraag was het onderwerp van het congres 'De dag van Queer & Sport'.

Sporten en bewegen zijn belangrijk voor iedereen. Maar wat als je je identificeert als homo, bi, lesbisch; non-binair, transgender of interseks persoon? En wat als je afwijkt van de standaard genderidentiteiten man en vrouw? Een andere culturele achtergrond hebt en er anders uitziet? Ben je ook dan echt welkom op het veld, de trimbaan, in het zwembad, of sporthal? Voel je je dan als queer overal veilig en geaccepteerd? Dat is zeker niet overal het geval, want ronduit vernederend is het meest gebruikte scheldwoord 'homo' en de daarmee samenhangende bedreigingen in en om de stadions.

Sportbonden, overheden en reguliere sportclubs zeggen sociale veiligheid belangrijk te vinden. Dat iedereen welkom is, en dat inclusie alle mensen betreft, ook die zich niet als hetero typeren. Op papier zijn queer mensen overal in de sport welkom. Helaas is de praktijk vaak anders. Het nieuws staat vol voorbeelden van respectloos omgaan met elkaar. Van discriminatie en van misbruik. Daarom werden in de afgelopen decennia tal van belangenorganisaties, actiegroepen, verenigingen en sportclubs opgericht die daar aandacht voor vragen. Zij hebben in Nederland veel bereikt. Maar er valt nog heel veel te verbeteren voordat iedereen veilig en met plezier kan sporten en bewegen.

Drie queer-sportorganisaties vatten, in coronatijd, het idee op om een queer-congresdag te organiseren. We wilden onderzoeken wat er gaande is in de samenleving over sport en beweging door queer personen. Om samen (nieuwe) lijnen uit te zetten naar de toekomst. Als oogst van de dag: opstellen van praktische actiepunten waarmee de sportwereld daadwerkelijk aan de slag gaat. We constateerden dat ook binnen de sport, mensen steeds meer in hun eigen individuele 'bubbel' leven. Dat staat het werken aan diversiteit en inclusiviteit in de weg. Daarom werd een belangrijk doel van het congres ook: mensen uit verschillende hoeken van de sportwereld bij elkaar brengen om zo met elkaar in gesprek te kunnen gaan. Samengevat is de missie van de dag: wat kunnen we, allemaal samen en ieder voor zich, de komende vijf jaar doen om het sportklimaat echt voor iedereen meer veilig en inclusief te maken? Dit leidde tot: de Dag van Queer & Sport, een congres op 18 november 2022 in Pakhuis de Zwijger, Amsterdam.

Initiatiefnemers

Sportclub Tiigertje vierde in 2022 het veertig jarig bestaan. Dat was na de Roze Zaterdag in Amersfoort in 1982. Potenrammers sloegen toen demonstrerende lhbtq+ mensen in elkaar. Nu is Tiigertje een vereniging waarin verschillende teams samen trainen: *Krav Maga* (een soort zelfverdediging), Yoga, Basketbal, Conditietraining, Special Swim Fitness en Wielrennen.

Gay Swim Amsterdam (GSA) is een lhbtq+ zwemclub met ongeveer honderd leden, mannen en vrouwen van alle leeftijden, van beginners tot gevorderden. Of je nou wil trainen voor (inter)nationale zwemwedstrijden, een gezond lichaam of gewoon voor de gezelligheid:

iedereen is welkom! GSA is lid van de Koninklijke Nederlandse Zwembond (KNZB). In 2022 bestond GSA 25 jaar. Aanleiding voor het oprichten van de vereniging waren de Gay Games 1998.

Pride and Sports is een stichting en het nationale platform voor lhbtq+ in de sport. Het zet zich in voor een veilig en inclusief sportklimaat voor iedereen, ongeacht hun seksuele oriëntatie, genderidentiteit, genderexpressie of geslachtskenmerken. Eén van de speerpunten is het bevorderen van de participatie van transgenderpersonen in de sport. Uit onderzoek blijkt dat 25 procent van de transgender personen niet durft te sporten, terwijl zij dat wel graag willen.

De doelgroepen waarop we ons richten beschrijven we als vijf 'bubbels'. Met een bubbel bedoelen we mensen die binnen de sportwereld een vergelijkbare positie hebben. De deelnemers geven bij het inschrijven voor de Dag in welke bubbel zij zichzelf het liefste plaatsen. De vijf bubbels:

- Sporters, al dan niet queer. Bij het intekenen bleek voor deze bubbel het meeste belangstelling te bestaan.
- Trainers, coaches en andere praktische begeleiders van sporters.
- Bestuurders van sportbonden, -koepels en andere organisaties.
- (Beleids) medewerkers van gemeenten, provincies of andere overheden.
- Mensen werkzaam in de onderwijs, voorlichting, advieswereld en onderzoek.

De organisatie van de Dag van Queer & Sport verliep in goede samenwerking met de John Blankenstein Foundation, Reünie Gay Games Amsterdam 1998, gemeente Amsterdam, KNZB, NOC*NSF en diverse andere organisaties. Dit is het verslag van de Dag Queer & Sport. Het doel is de aanwezigen en vooral de afwezige geïnteresseerden deelgenoot te maken van de resultaten. We roepen op de komende vijf jaar meer te doen dan alleen het opschrijven van intenties en het hebben van goede voornemens.

We wensen iedereen veel leesplezier en inspiratie om de komende vijf jaar het sportklimaat in de praktijk voor iedereen sociaal veilig en inclusief te maken.

Daan Bonnier
(voorzitter Tijgertje)

Etienne Coerwinkel
(voorzitter Gay Swim
Amsterdam)

Jan Pieter de Lugt
(voorzitter Pride and Sports)

Amsterdam, maart 2023

Leeswijzers

Tijdens het congres en dus ook in dit verslag gebruiken we veelvuldig het begrip 'queer'. We doen dat als praktische verzamelnaam en niet als theoretische definitie. Daarbij hebben we voor ogen alle mensen (inclusief) die zich, om welke reden dan ook, niet thuis voelen in de dominante heteroseksuele rolverdelingen in de samenleving. Daarom verenigen zij zich onder andere in een eigen clubs (exclusief) om zich welkom, veilig, en plezierig te voelen. Met 'regulier' bedoelen we de gevestigde sportclubs en organisaties waarvan de wortels, doelen en cultuur in de brede heteroseksuele samenleving te vinden zijn en niet in de queer traditie.

In de digitale versie van dit verslag zijn namen, organisaties en begrippen regelmatig onderstreept. Zij verwijzen als het goed is vanzelf naar pagina's op internet. De digitale versie en een impressie van de dag zijn te vinden op: <https://queersport.prideandsports.nl/>

DE AFTRAP

Even na 10 uur klinkt er in de grote zaal vol met pratende mensen opeens een heldere mannenstem. Op een andere rij valt een tweede stem in, achter in de zaal een derde. Het geroezemoes van de aanwezigen verstomt. Binnen een minuut vult Manoeuvre, het Gay Men's Chorus het podium en opent het congres met enthousiast gezongen liederen.

De dagvoorzitter Andrea van Pol geeft daarna de grote lijnen van het programma weer en besteedt aandacht aan de 'spelregels' van het congres. De belangrijke zijn: We hebben respect voor iedereen, ieders meningen en opvattingen. Alles mag gezegd worden, luister goed naar elkaar, en geef je reactie weloverwogen. Wees alert op gewenste aanspreekvorm van de ander. Kortom, behandel een ieder zoals je zelf ook behandeld zou willen worden.

Daarna kondigt zij Marijn van Ballegooijen aan. Hij is wethouder van de gemeente Amstelveen en onder meer portefeuillehouder van Diversiteit, Emancipatie en Discriminatie. Amstelveen is een Regenboogstad en heeft een Sportakkoord. Hij schetst op bevlogen wijze nut en noodzaak van de Dag van Queer & Sport. Marijn koppelt zijn persoonlijke leven aan zijn taken en verantwoordelijkheden in het gemeentebestuur. Hij is vader van een zoontje van drie dat hij opvoedt met zijn man en twee moeders. 'Ik houd mijn hart vast voor mijn zoon die misschien later op het hockeyveld het woord homo naar zijn hoofd geslingerd krijgt als hij een slechte bal slaat.'

In zijn ogen is ook de overheid verantwoordelijk voor een veilige en diverse sportomgeving. Juist jonge mensen uit welke kringen dan ook die worstelen met hun genderidentiteit zijn kwetsbaar, eenzaam en vaak ongelukkig. Een inclusief, veilig en gastvrije sportteam is razend belangrijk voor hen om zichzelf te kunnen zijn en te worden en om vrienden te maken. Sport kan een grote en positieve rol spelen in de fysieke, sociale, emotionele ontwikkeling van iedereen.

In zijn rol als wethouder gaat Van Ballegooijen met de leiding van de lokale sportclubs in Amstelveen in gesprek over gender-discriminatie. Dan hoort hij vaak 'Dat speelt in onze vereniging niet. Wij zijn hier alleen met sport bezig.' Dan probeert hij het onderwerp toch op de agenda te krijgen. Want homodiscriminatie zit diep in de cultuur van de samenleving en speelt vaak wel degelijk bij tal van verenigingen; ook in Amstelveen.

Hij verwijst daarbij naar Pepijn Keppel, de tophockeyer uit Amstelveen schrijver van het boek *De laatste man* (2022). Toen hij dat las, bemerkte hij, een beetje tot zijn eigen schrik, dat homodiscriminatie ook voorkomt bij een sport zoals hockey. Hij verwacht dat eerder in de boksschool of op het voetbalveld.

Marijn van Ballegooijen erkent dat er nog een lange weg te gaan is. Hij is een optimist en komt ook positieve ontwikkelingen tegen. Zo is hij trots op de Amstelveense Rugbyclub ARC. Zij hebben een voortrekkersrol genomen in acceptatie van lhbtq+. Zij laten duidelijk zien dat ze deze thema's niet uit de weg gaan. We moeten het er met elkaar over blijven hebben. Met zijn slotopmerking geeft Marijn de aanwezigen een mooie opdracht mee: 'Als wij vandaag niet succesvol zijn, dan is het waarschijnlijk dat mijn zoontje later bij een mislukte pass op het hockeyveld 'wat een gay bal' naar zijn hoofd krijgt geslingerd.'

FLASHBACK NAAR DE VOORBEREIDINGEN

(o.a. bij gastvrij Bijzonder Amsterdams)

Vanaf de zomer van 2020 kwam een brede groep van veertien queersporters ongeveer eens per maand bij elkaar. Voor de leden van het organiserend comité, zie het colofon op de laatste bladzijde. Gezien de corona-maatregelen waren de vergaderingen meestal een combinatie van fysiek en internet. De bijeenkomsten waren een zoektocht om voor de Dag het doel, de doelgroep, het programma, de organisatie en het budget helder te formuleren in een projectplan. Tal van onderwerpen kwamen aan bod: Wat zijn de veranderingen in de samenleving als het gaat om gender en sport? Wat betekent dat voor queer clubs zelf de komende vijf jaar? Hoe kunnen zij zich in de praktijk verhouden tot veranderende ideeën en de grote variatie aan nieuwe opvattingen? Zijn sportclubs, die zich voornamelijk richten op queer mensen (exclusief) in de toekomst nog wel nodig? Hoe inclusief zijn queer clubs als het gaat om mensen van kleur, met een andere taal en culturele achtergrond zoals migranten en expats? Hoe gaan zij om met mensen die zich als transgender of non-binair of intersekse benoemen? Vervolgens: hoe verhoudt zich dit alles tot -wat er in de praktijk van de reguliere sportwereld gebeurt? Immers, reguliere verenigingen zeggen ook dat zij graag inclusief willen zijn voor allerlei groepen in de samenleving. Ook zij zouden ook graag mensen van kleur, queer en met een beperking welkom heten. Hoe betrekken we hen bij de Dag?

De berichten in de media met aandacht voor gender-gerelateerde discriminatie en zelfs misbruik in de sport buitelen de laatste jaren over elkaar heen. Zij komen zowel uit de professionele top- als uit de recreatieve breedtesport. De thema's van inclusiviteit en diversiteit blijken dus niet alleen voor queerclubs te spelen. Zij zijn in de volle breedte van sportwereld van belang. Een vergelijkbare bijeenkomst, met een meer wetenschappelijk inslag, vond in 2019 in Berlijn plaats onder de titel OUTSPORT - Die erste europaweite Studie zum Thema LGBTI* im Sport. Uit de gesprekken tijdens de vergaderingen destilleerden we de volgende ideeën voor de Dag Queer & Sport. Als motto kozen we 'jezelf zijn in beweging'.

Het zou een feestelijk congres gaan worden over veiligheid en inclusie in de sport. De dag is vol dialoog, ontmoetingen, inspiratie en uitwisseling. We bekijken het verleden van meer dan veertig jaar

queersport in Nederland, horen verhalen uit het heden van sporters en deskundigen. We bundelen krachten met als doel het aandragen van praktische actiepunten voor een toekomstvisie. Wat is er nodig om het sportklimaat de komende vijf jaar veiliger, inclusiever en dus leuker te maken. We richten ons op een gevarieerde doelgroep:

- Queersporters bij lhbtq+ en/of reguliere sportclubs in Nederland
- Sporters buiten de georganiseerde sportclubs en verenigingen
- Besturen van queersportclub en reguliere sportverenigingen, coaches en trainers
- Beleidsmakers, (sport)onderwijs, onderzoekers, gemeentes, buurtcoaches
- Sportbonden, sportkoepels, sportmanagers en andere geïnteresseerden

Daarbij heeft de regio Amsterdam de eerste prioriteit. We hebben ook aandacht voor mensen uit de rest van het Nederlandse taalgebied die met het onderwerp bezig zijn. Voorbeelden daarvan zijn 'De veilige kleedkamer' in Drenthe, de Eurogames 2022 in Nijmegen en de 'Roze kameraden' in Rotterdam en de Regenbooggemeenten. We mikken op minimaal tachtig deelnemers met 100 als ideaal en, gezien de mogelijkheden van de gekozen locatie van Pakhuis de Zwijger in Amsterdam, met 200 deelnemers als maximum.

We starten een brede publiciteitscampagne voornamelijk via internet. Een speciale website vormde daarvan de spil. In de loop van de zomer van 2022 komt er steeds meer informatie op de site beschikbaar. Op de site kunnen belangstellenden zich opgeven voor de Dag. Om daaraan bekendheid te geven, zetten we sociale media in. We gebruiken het omvangrijke netwerk van Pride and Sports en vullen dat via NOC-NSF aan met de landelijke sportbonden. Daarmee hopen we dat via hun nieuwsbrieven mensen uit de reguliere sportwereld te interesseren.

We richten ons ook op jonge mensen, vooral op studenten van sportopleidingen op MBO en HBO niveau. Daarom zoeken we digitaal contact met de sportopleidingen in de regio en bevriende organisaties. Dat zijn immers de kringen waarin het verbeteren van het sociale sportklimaat in de toekomst op de agenda zou moeten staan. Zij kunnen in onze ogen de rol van *game changers* op zich nemen. We nodigen hen uit om de Dag van Queer & Sport op te nemen in hun digitale mailingen aan studenten en docenten met de verwijzing naar de website. We verspreiden flyers op zoveel al mogelijke plaatsen waar de diverse doelgroepen te vinden zijn. We zijn ook aanwezig op tal van bijeenkomsten. We verspreiden flyers op zoveel al mogelijke plaatsen waar de diverse doelgroepen te vinden zijn. We zijn ook aanwezig op tal van bijeenkomsten om de Dag zo breed mogelijk bekendheid te geven.

DE EERSTE HELFT VAN DE OCHTEND MET DRIE PRESENTATIES

Presentatie 1. 40-jaar queersport

Agnes Elling, Mulier Instituut

Agnes Elling is senior onderzoeker bij het Mulier Instituut dat werkt aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Zij besteedt aandacht aan het verleden, heden en de toekomst van homosport.

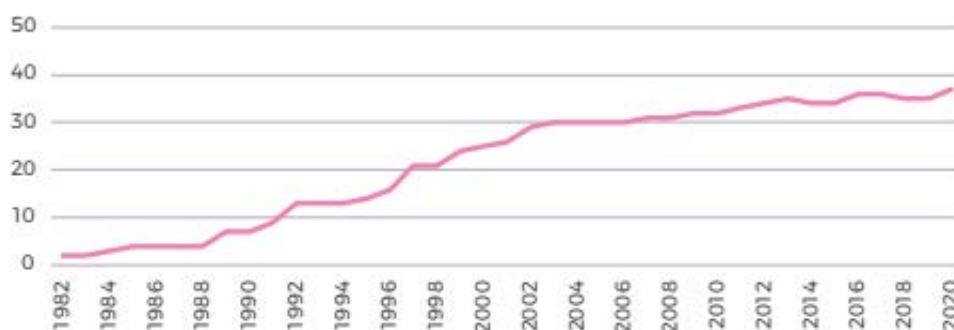
Ellings opent met een kort overzicht van geschiedenis van sport in relatie met gender en seksuele voorkeur. De 'moderne sport' is eind 19^e eeuw uitgevonden voor en door mannen, als een '*rite de passage*' om van jongen uit te groeien tot volwassen man.

In die zelfde periode werd ook homoseksualiteit 'ontdekt'. Het binaire geslachtssysteem van mannelijkheid en vrouwelijkheid stond ter discussie. De heersende overtuiging werd toen dat 'mannelijke' vrouwen en 'vrouwelijke' mannen hadden (onder andere in het sporten) blijkbaar niet de juiste ontwikkeling doorgemaakt naar de volwassenheid. En vrouwen zouden, net als homoseksuelen, niet geschikt zijn om sport te beoefenen. Deze standaardbeelden verschoven in de loop van de tijd langzaam onder andere door de emancipatiebewegingen van vrouwen en homo's.

Vanaf 1990 komt er in de reguliere sportwereld langzaam verandering. Anti-discriminatie krijgt een plaats in de sport. De Alliantie Gelijkspelen werd in 2009 opgericht. Het was vooral de homoseksualiteit van mannen die in deze tijd aandacht vroeg. Naast lesbisch zijn en bisexualiteit komen tegenwoordig ook de andere 'letters van het queer alfabet' op de agenda. Veel mensen, organisaties en clubs in de sport zeggen geen enkel probleem meer te hebben met queers. Maar het traditionele mannelijke rolpatroon met de bijbehorende normen, waarden, gebruiken en tradities blijven de sportwereld domineren. Dat uit zich bijvoorbeeld in micro-agressie in de vorm van foute grappen, onbewust schelden, kleine spontane gebaren van afwijzing of het niet serieus nemen van de ander.

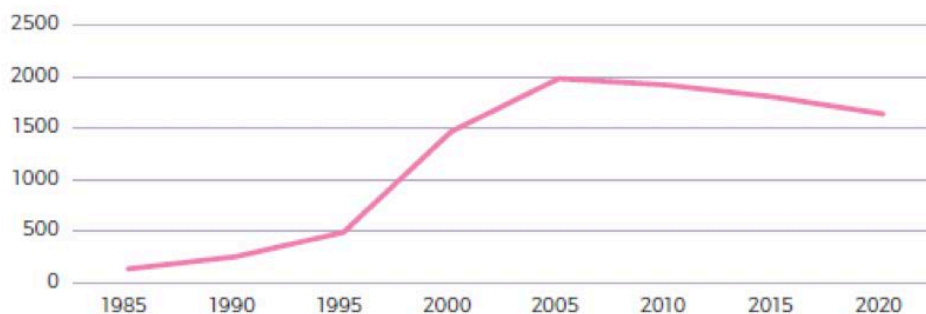
Elling presenteert de grote lijnen van een onderzoek binnen de queer sportwereld in Homosportclubs in Nederland 1980-2020. Het boek beschrijft en analyseert de opkomst en ontwikkeling van deze clubs in ledental, samenstelling en samenwerking met reguliere sportorganisaties. Ze heeft een enquête gehouden onder leden en oprichters, en bestuurders geïnterviewd. In haar rapport komen ook persoonlijke motieven, betekenissen, ervaren weerstand uitgebreid aan de orde. Elling presenteert de volgende bevindingen uit het onderzoek:

Figuur 2.1 Ontwikkeling toename aantal homosportverenigingen in Nederland in de periode 1982-2020 (in aantallen)

Het ledenaantal van deze verenigingen laat hetzelfde patroon zien. Vanaf de eerste jaren van het millennium, als het aantal verenigingen stabiliseert, neemt het aantal leden af. De clubs worden over het algemeen kleiner. Vergrijzing, te weinig jonge nieuwe leden, is waarschijnlijk een belangrijke oorzaak.

Figuur 3.2 Ontwikkeling aantal leden bij 20 homosportverenigingen in de periode 1985-2020, per club (kader) en in totalen (lijn) (in aantallen)

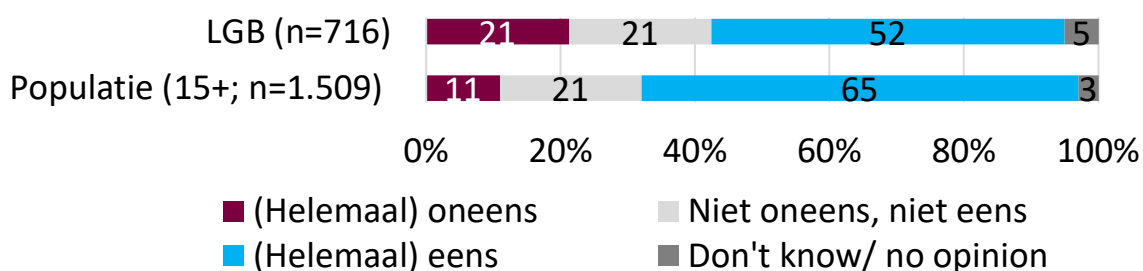
Een overzicht van het aantal leden van de onderzochte homosportverenigingen in 2020:

	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Totaal	133	250	485	1459	1975	1914	1796	1631
Tijgertje	108	150	330	350	300	200	150	112
(Volleydots)/Netzo	25	80	100	100	66	127	119	98
Keizer Karel	?	?	?	?	24	20	20	19
Zoete Lieve Gerritje		20	20	20	20	20	20	20
Ketelbinkie			35	170	280	220	220	220
Potige Dames			?	?	150	150	140	100
Plons			?	120	150	125	120	120
Smashing Pink				350	370	350	280	222
Upstream				50	100	120	135	150
Gay Forcing				75	80	85	100	84
Gay sport Tilburg				33	86	118	151	43
Gay Swim Amsterdam				24	88	122	58	83
Goud zwemmen				32	38	34	35	41
Nat Utrecht				62	73	54	63	72
DGLA				25	78	70	64	66
Roze veertje				8	7	9	10	11
Spetters				40	45	50	55	55
Pink Lions					20	40	45	50
Gay Soccer Amsterdam							11	14
Amsterdam Waterproof								52

N.B. In 2016 werd de polo-afdeling van Gay Swim Amsterdam de zelfstandige vereniging Amsterdam Waterproof. In 2020 hadden zij samen 135 leden.

Het onderzoek *Homosportclubs in Nederland (2020)* verkent ook de toekomst. Elling heeft aan de ondervraagden de volgende stelling voorgelegd:

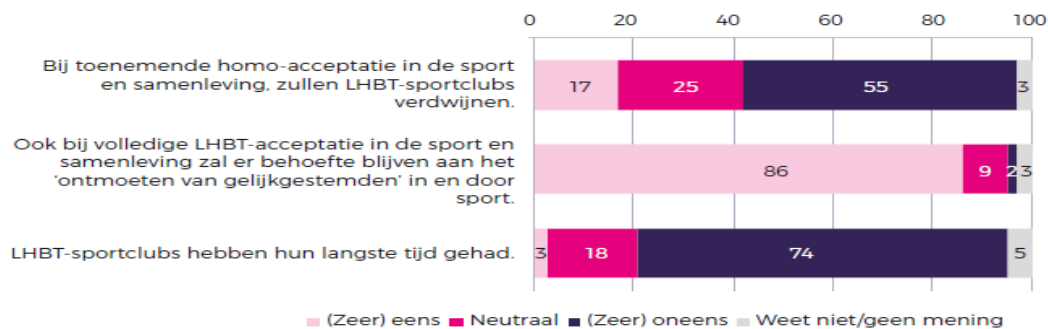
Dat er aparte sportverenigingen bestaan voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen vind ik onzin:

N.B. 'LGB' staat voor mensen die zich in het onderzoek als lesbisch, gay of biseksueel benoemen. 'Populatie' een steekproef uit de totale Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder.

65 procent van de Nederlandse bevolking vindt dus dat queer sportverenigingen niet echt bestaansrecht hebben. Dat geldt ook voor meer dan de helft van de mensen in de queer gemeenschap. Dit roept de vraag op welke maatschappelijke taken en functies de queer sportclubs zich in de komende jaren kunnen richten om betekenisvol te blijven.

Figuur 7.1 Verwachtingen ten aanzien van toekomst lhbt+-sportverenigingen door leden lhbt+-sportverenigingen in 2020 (in procenten, n=263)

Uit het bovenstaande blijkt dat vooral de leden van de queerverenigingen een reden van bestaan voor hun club zien weggelegd. Zij zien 'ontmoeten van gelijkgestemden' als belangrijkste functie.

Agnes Elling sluit af met een aantal prikkelende vragen voor queerclubs. Hoe gaan jullie de functie als veilig plek, *safe space* in de toekomst invullen? Daarbij is het volgens haar van belang te (h)erkennen dat ongelijkheid wat betreft seksuele voorkeur en genderidentiteit in de samenleving volop bestaat en dus ook in de sport.

- Hoe zorg je voor zichtbaarheid en vier je de gelijkwaardigheid binnen de verschillen zowel in de club als daarbuiten?
- Op welke doelgroepen richt de club zich en hoe inclusief is dat in de diverse queergemeenschap?
- Met welke praktijken en programma's is de veilige sociale omgeving het beste te waarborgen?
- Hoe verhouden de queer clubs zich tot de reguliere sportwereld? Want ook die heeft de intentie om voor iedereen een sociaal veilige sportplek te bieden.
- Gaan we op zoek naar balans tussen (hernieuwd) activisme, *mainstreaming*, nostalgie en innovatie?

Presentatie 2. Queer-sportklimaat

Anneke van Zanen, voorzitter NOC*NSF

Opm. Dit verslag maakte de redactie zelf van de presentatie van Anneke van Zanen. De verantwoordelijkheid voor de tekst ligt bij het organiserend comité van de Dag van Queer en Sport.

Anneke van Zanen speelde handbal op internationaal niveau. Ze heeft veel werk- en bestuurlijke ervaring in het bedrijfsleven en vooral bij de rijksoverheid. Van Zanen is nu voorzitter van NOC*NSF. Dit is de koepel van de 78 nationale sportbonden met 26 duizend clubs. Daarnaast vertegenwoordigt NOC*NSF de Nederlandse sportsector internationaal zoals in het Internationaal Olympisch Comité. Van Zanen vertelt al improviserend over haar ervaringen binnen de netwerken van de Nederlandse Sport Federatie en de wereldwijde sportwereld.

Een gesprek over queer en sport, over genderverschillen en de daarbij behorende kwesties komt internationaal zo goed als niet op gang. Van Zanen is meestal één van de weinige vrouwen in de door cis-heteromannen gedomineerde vergaderingen. De traditionele mannelijke normen van 'winnen, de snelste en sterkste willen zijn' domineren. Vrouwen worden niet als echt serieuze sporters gezien. Laat staan dat er respect is voor mensen met een andere seksuele voorkeur of genderidentiteit. De kwestie met de 'one love' armband op het wereldkampioenschap voetbal 2022 in Qatar is daarvan een voorbeeld. Aandacht geven aan genderdiversiteit is een ingewikkeld thema om op een goede manier op de internationale topsportagenda te krijgen en te bespreken. Laat staan om, al zijn het maar kleine, veranderingen in de cultuur en de praktijk te brengen.

In de topsport is het ingewikkeld om te erkennen dat er andere gendervormen bestaan dan het strikte onderscheid in biologische mannen- en vrouwen. Want het streven is om in competities het gelijkwaardig tegen ~~met~~ elkaar op te nemen. Fysiek zijn mannen sterker, sneller. Zou je het onderscheid loslaten, dan zouden de mannen alle records in handen hebben en alle medailles winnen. Het is moeilijk om goede criteria te vinden om mensen in te delen anders dan naar biologisch geslacht. Van Zanen put uit haar eigen ervaring als internationaal handbalster aan het begin van de jaren 1980. In die tijd waren de Oost-Duitse vrouwen de top van Europa en de wereld. Na de val van de muur bleek dat topsportsters uit de DDR, al dan niet gedwongen, veelvuldig mannelijke hormoonpreparaten toegediend kregen. Uit de zaal kwam de vraag of hoe dit voorbeeld aansluit bij de

ervaringen van non-binaire sporters. Wat krijgen zij aan reglementen, kritiek en zelfs haat over zich heen als zij, ongeacht hun geslacht of gender tot de top van de wereld doordringen?

Van Zanen vertelt dat in Nederland en een aantal andere West-Europese landen de kwesties rond gender, geslacht en seksuele voorkeur beter bespreekbaar zijn. We zijn er nog niet, want ook binnen de Nederlandse Sport Federatie domineren de mannen met traditionele overtuigingen. Verreweg het merendeel van de besturen van de landelijke sportbonden bestaat uit witte cis-heteromannen. Het bestuur van NOC*NSF bestaat voornamelijk uit vrouwen. Het is moeilijk om mensen met een kleur en een bi-culturele achtergrond te vinden voor beleidstaken en besturen. Volgens Van Zanen vinden mannen van kleur het bijvoorbeeld moeilijk om onder een vrouw te werken. Toch is het in Nederland gelukt om de eerste stappen naar verandering te zetten. Niet alleen hebben de meeste bonden 'inclusie' in hun beleidsnotities opgenomen. Ook zijn er initiatieven zoals de Alliantie Gelijkspelen met als doel de volledige acceptatie van lhbtq+ mensen in de sport vóór 2028. Maar voordat iedereen zich welkom in sport kan voelen, moet er nog veel gebeuren. Dat queer mensen tijdens het sporten gepest, uitgesloten, en zelfs mishandeld worden, komt veel te veel voor. Zowel op bestuurlijk niveau als in de praktijk in de sporthal, het veld en in het bad is een cultuuromslag nodig. Dat is ingewikkeld maar noodzakelijk.

NOC*NSF heeft de intentie om iedereen met plezier te laten sporten, ongeacht geaardheid, handicap of wat dan ook. Het meeste werk zullen de clubs en in de sportbonden moeten verzetten. Een vraag is of in de breedtesport het gericht zijn op 'winnen, de snelste en sterkste willen zijn' van toepassing is. Daar zijn mensen vooral bezig met samen sporten omdat het gezond is voor het lichaam en de geest. Het biologische onderscheid tussen man en vrouw is dan niet meer van belang. Een aantal mensen in de zaal merkt op dat in de recreatieve competities in voetbal en waterpolo gemengde teams van vrouwen en mannen formeel niet toegestaan zijn. En in de topsport zou meer aandacht voor vrouwencompetities kunnen zijn meer openheid over de seksuele voorkeuren van de atleten in de topsport. Want zij zijn fantastische rolmodellen voor veel mensen. En kunnen dat ook worden voor jonge mensen die worstelen met hun seksuele- en gender identiteit.

Enkele belangrijke tips van Anneke van Zanen om iedereen in de sport welkom te kunnen heten en zich gewaardeerd te laten voelen:

- Ga het gesprek aan; eerst in kleine kring bij gelijkgestemden. Dus een eerste stap is om een 'maatje' te zoeken; of zelfs meerdere. Samen sta je immers sterker, heb je meer energie en kan je de wellicht negatieve reacties met elkaar delen.
- Als je het je in eentje doet, dan bestaat de kans dat je wordt weggezet als 'alternatieve drammer' en dus niet serieus genomen wordt.
- Probeer daarna samen de dialoog aan te gaan met commissies en besturen in je club of organisatie.
- Verwerf samen een plek in de organisatie om te werken om het sportklimaat in de praktijk sociaal en veilig te maken.

Presentatie 3. Inclusief sporten in Amsterdam en het Regenboogbeleid

Jens van der Kerk en Carlo van der Linden, Gemeente Amsterdam

Jens van der Kerk is binnen de gemeente verantwoordelijk voor het Sportakkoord Amsterdam. In Sportakkoorden maken bijna alle lokale overheden in Nederland concrete afspraken met clubs en andere sportaanbieders.

Amsterdam is een Regenboogstad. Deze groep van 52 gemeenten in Nederland maakt zich sterk voor het verbeteren van de sociale acceptatie, veiligheid en emancipatie van lesbische vrouwen,

homoseksuele mannen, bi+ personen, transgender en intersekse personen. Amsterdam wil dat iedereen onbezorgd kan sporten.

In Amsterdam kreeg het akkoord vorm in de Agenda Sporten en Bewegen 2019-2022 en is toe aan een vervolg. Carlo van der Linden is projectleider Transgenders en adviseur lhbtq+ vluchtelingen, asielzoekers en statushouders. Van der Kerk en Van der Linden geven aan dat het uitnodigend, divers en veilig maken van het sportklimaat begint aan de basis.

Jeugdtrainers en coaches hebben in de Amsterdamse aanpak een belangrijke rol. Daarom heeft de gemeente het programma *De assistent* om jeugdtrainers en coaches op verschillende manieren van dienst te zijn met bijvoorbeeld workshops, publicaties, video's, adviezen en online trainingen. Van der Linden en Van der Kerk presenteren, vers van de pers, *De trainer ziet het verschil* (2022). De brochure is te vinden op de site van de assistent: <https://www.amsterdam.nl/assistent/>

De trainer ziet het verschil richt zich op jeugdtrainers en coaches. Ze lezen fragmenten voor uit het voorwoord: "Sport verbreedert, sport verbindt, je team is een warm bad en op de portclub maak je vrienden voor het leven. "Nou... mooi niet dus, aan me hoela". Sport verbindt velen, maar niet iederéén. Sommigen ervaren de eigen groep misschien zelfs als een wisselbad: warm, koud, heet, dan weer koud, lauw, koud... au! Buitengesloten worden doet pijn. Het gevoel er niet bij te horen, het gevoel dat de anderen jou blijkbaar net iets té anders vinden: te dik, te dun, te arm of te krom. Te zwart, te bruin of te wit. Of juist te veelkleurig (ja, dat kan ook). Een beetje klunzig, te stil of niet ad rem. Of niet mannelijk of vrouwelijk genoeg of daar iets tussenin waar niemand raad mee weet."

"Het gevoel dat de anderen het goed hebben samen, maar jij? [...] Jij valt er net buiten. Je merkt het aan foute grapjes, achteloze opmerkingen, niet gekozen worden, vervelende lachjes (word ik uitgelachen?). Au dus! [...] Nee, dat is niet meteen harde discriminatie. Daar gaat het magazine ook niet over.

Dit magazine gaat over de meer subtiële en meestal onbedoelde vormen van uitsluiting. Vormen van uitsluiting waar de trainer, de coach of de jeugdleider eigenlijk vrij eenvoudig iets aan kan doen. Als je het ziet [...]. Het magazine is dan ook voor de trainers die de meer subtiële en meestal onbedoelde vormen van uitsluiting zien en die willen dat iederéén binnen zijn of haar groep zich thuis voelt en zich gezien en gewaardeerd voelt. Dat niemand met een triest gevoel naar huis gaat, maar juist trots is op wie die is."

"Hoe zorg je dat je kunt corrigeren als grapjes, foute grapjes worden of als je ziet dat 'anders zijn' in jouw groep blijkbaar toch niet gerespecteerd wordt? Daarvoor biedt dit magazine handvatten, aanpakken, werkvormen en tips. Het biedt ook inspiratie van collega-trainers die vertellen hoe zij van een groep een groep maken. Hoe zorgen zij dat iedereen zich welkom voelt en hoe gaan zij om met de eerste signalen van buitensluiten? Laat je inspireren. Mooi wel dus!"

Aan het slot van hun presentatie overhandigen Van der Kerk en Van der Linden de eerste exemplaren van het magazine '*De trainer ziet het verschil*' aan Anneke van Zanen (voorzitter NOC*NSF) en Jan Pieter de Lugt (voorzitter Pride and Sports). Zij vertegenwoordigen samen de gehele Nederlandse sportwereld zowel regulier als queer. Voor alle deelnemers van de Dag Queer & Sport is een exemplaar beschikbaar.

DEBAT 'WE DOEN TOCH AL GENOEG AAN INCLUSIVITEIT?'

onder leiding van Rivkah op het Veld ondersteund door Andrea van Pol
verslag door Hugo Klaassen en Louis Jansen (GSA)

Rivkah op het Veld is presentator bij Studio Sport van de NOS en ze heeft de podcast De Schaduwspits gemaakt. Die gaat over de vraag 'Waarom is het zo moeilijk in de voetbalwereld uit de kast te komen?' Het debat kent twee rondes met ieder vier panelleden die moeten reageren op vier stellingen. Het publiek doet mee.

Ronde 1

Panelleden: Agnes Elling (Mulier Instituut)
Sophie Schers (beleidsadviseur Transnetwerk Nederland)
Anneke van Zanen (voorzitter NOC*NSF)
Paul van Dorst (voorzitter Roze Kameraden, Rotterdam)

Stelling 1: In profsport is te weinig respect voor anders zijn.

Paul denkt dat dit wel klopt. Het hangt ook af van de soort sport. Het recente regenboogband-incident, waarbij de aanvoerder van Feyenoord weigerde om de *one love band* te dragen, kwam als een mokerslag, we kwamen net op de goede weg. Sophie wijst op het verschil tussen breedtesport en profsport. Aan profsport nemen weinig transmensen deel, het belang om over hun positie eerst discussie te voeren, wordt dan ook minder gevoeld. Maar alles wat in de samenleving speelt (transfobie, uitsluiting) neem je ook mee binnen de sport. Transmensen nemen wel deel aan profsport maar stoppen vaak tijdens hun transitieperiode. Dat is zonde, want zo gaat talent verloren.

Agnes merkt op dat topsporters vaak wordt gevraagd om zich ten aanzien van allerlei onderwerpen zoals gender-diversiteit uit te spreken of stelling te nemen. Zij kunnen immers belangrijke rolmodellen zijn voor jonge mensen. Dat is moeilijk voor hen en men zou daar begrip voor moeten hebben. Zij noemt als voorbeeld Irene Wüst. Toen zij uit de kast kwam, sprong de pers daar bovenop. Het is volgens Agnes aan de bonden om zich over de waarde van genderdiversiteit uit te spreken. De bonden zouden moeten uitdragen dat wij in Nederland soms zaken anders willen regelen of inrichten dan de internationale sportnormen voorschrijven.

Anneke vindt dat NOC*NSF een rol heeft om te laten zien hoe we zaken in Nederland aanpakken. Wel opereer je in internationaal verband via sportfederaties. Dan heb je met andere landen te maken vanwege het *one country, one vote*-systeem. We zijn in Nederland gelukkig wel verder dan in Qatar. Daar bestempelde iemand van de WK 2022 voetbalorganisatie homoseksualiteit nog als ziekelijk. NOC*NSF stimuleert het gesprek over diversiteit en inclusie. Maar de verschillende bonden moeten in hun internationale verbanden ook hun werk doen. En als je vanuit Nederland een verenigd geluid laat horen, klink je zeker luider. Ook in eigen land is er nog veel te doen. Zo is ook hier de geaardheid van topsporters nog steeds een *issue*. Anneke noemt het voorbeeld van Marianne Vos. Haar *coming out* gaf ook weer de nodige reuring.

Vanuit de zaal komen reacties. Iemand vraagt wat het panel vindt van de positie van non-binaire mensen in de sport. Niet alleen omgang met transmensen maar vooral met non binaire mensen staat nog in de kinderschoenen. Sofie antwoordt dat van hen vaak wordt gevraagd om alsnog een keuze te maken voor een geslacht. Dat zou zeker bij individuele sporten veel minder uit moeten maken. De zaal merkt op dat over de positie van non-binaire mensen in de profsport hoe dan ook nog veel meer moet worden nagedacht. Het is hoog tijd om daarover met de bonden in gesprek te gaan. Anneke roept de zaal om te helpen door problemen te signaleren en suggesties mee te geven voor oplossingen. Rivkah vraagt om voorbeelden. Iemand zegt dat het niet alleen om profsport gaat, maar ook om sport in de breedte. Agnes brengt als vraag naar voren of bij sport op recreatief niveau andere kwesties spelen dan bij profsport. Of het wenselijk is om voor non-binaire mensen een aparte wedstrijdcategorie maken, is ook een vraag.

Uit het publiek stelt iemand dat je ook categorieën kunt maken op basis van hoe iemands lichaam is gebouwd, bijvoorbeeld door in te delen op gewicht of kracht. Agnes ziet daarin als bezwaar dat je dan de hele sport opnieuw gaat indelen. Paul merkt op dat deze indeling afhangt van de soort sport waar het om gaat. Het probleem dat Agnes blijft zien, is dat mensen met een mannelijk lichaam in sport in het voordeel zijn boven mensen met een vrouwelijk lichaam. In queerclubs is een andere indeling of gemengde indeling misschien makkelijker te organiseren. Anneke valt het juist op dat in de recreatieve sport meer genderagressie voorkomt. Gender-*issues* of kwesties met mensen die anders zijn, liggen daar misschien nog wel moeilijker dan in de profsport. Iemand uit de zaal stelt dat je in plaats van over mensen die 'anders zijn' beter kunt spreken over 'gender non conforming people'. Juist lokale clubs zouden zich ten aanzien van hen inclusiever op kunnen stellen. Op lokaal niveau zouden non *binary/non conforming* categorieën gecreëerd kunnen worden om elkaar te kunnen sporten.

Stelling 2: Zijn besturen en beleidsmakers in queerverenigingen zelf wel divers genoeg?

Anneke merkt op dat er alleen al op het gebied van man/vrouw-verhoudingen nog veel is te verbeteren, laat staan op andere terreinen. De vraag is hoe bereik je dat meer vrouwen en 'anderen' participeren in bestuur en beleid van queerclubs. Een obstakel kan zijn dat, je de enige 'andere' bent in een bestuurs- of beleidsorgaan als je een functie op je neemt. Probeer er als organisatie dus voor te zorgen dat er ruimte is voor meerdere personen die 'anders zijn'. Zij zullen dan minder het gevoel hebben 'dat ze er alleen voor staan'. Rivkah vraagt hoe hieraan handen en voeten wordt gegeven binnen NOC*NSF en bij de Roze Kameraden. Anneke antwoordt dat de directie van NOC*NSF het vastgestelde diversiteitsbeleid moet uitvoeren. Bij NOC*NSF zijn wel vrouwen, maar weinig minderheden vertegenwoordigd. Bij Roze Kameraden, zegt Paul, is nog werk aan de winkel.

Vanuit de zaal wordt de suggestie gedaan om er bij een vacature voor te zorgen dat altijd minimaal een vrouw, migrant of queer persoon op de *shortlist* komt te staan. Anneke tekent daarbij aan dat sommige migranten vanwege hun culturele achtergrond niet het risico willen nemen om door een vrouw afgewezen te worden. Daarom kiezen zij er nogal eens voor niet te solliciteren.

Agnes stelt zich de vraag of volledige inclusie niet een illusie is. Iemand uit de zaal valt het op dat over dit onderwerp nu voornamelijk witte mensen praten. Jan Pieter de Lugt, voorzitter van Pride and Sports brengt vanuit het publiek naar voren dat het belangrijk is om ruimte te maken voor andere groepen. Dat kan bijvoorbeeld gaan om financiële ruimte. Want mensen met een andere achtergrond hebben niet per se evenveel mogelijkheden om hun tijd te besteden aan onbetaald vrijwilligerswerk. Verder is het belangrijk om steeds creatief te zijn. Verplaats je bij elk besluit dat je neemt in andere groepen. Probeer je in te beelden hoe dat bij hen valt. En je af te vragen of het besluit zou kunnen leiden tot uitsluiting.

Ronde 2

Panelleden: Jayliah van Gorkum (voormalig topsporter atletiek / sprint)
Thijs de Greeff (oud hockey international / Spinck, adviesbureau voor diversity & inclusion)
Huub Wilbrink (voorzitter voetbalvereniging Zeeburgia, Amsterdam Oost)
Gijsbert van Iterson Scholten (destijds wethouder gemeente Alkmaar voor o.a. Diversiteit)

Stelling 3: 40 jaar queersport heeft een grote ontwikkeling doorgemaakt, zijn nu de reguliere sportclubs aan zet?

Huub vindt van wel. Een diverse sportclub met een divers bestuur levert betere besluiten op. Jayliah ziet als eerste stap dat bonden en bondscoaches niet meer wegstappen. Rivkah vraagt of voorbeelden/rolmodellen helpen.

Het panel beaamt dit en noemt als voorbeeld de hardloper Ramsey Angela. Veel mensen en ook jonge sporters kennen hem. Bij terugkomst van de Olympische Spelen in Tokio in 2021 gaf hij voor de perscamera's zijn vriend een zoen. De reacties daarop waren merendeel positief. Thijs denkt dat bepaalde reguliere clubs samen met de bonden een voortrekkersrol moeten gaan vervullen. Zij kunnen zorgen voor meer zichtbaarheid van queersporters.

Vanuit het publiek wordt naar voren gebracht dat het moeilijk is om een voet tussen de deur te krijgen bij de bonden, die meer zijn gericht op profsport. Door als reguliere sportclub met de queer *community* samen te werken bereik je een breder publiek. Je zou ook mogelijkheden kunnen creëren binnen een reguliere vereniging, via bijvoorbeeld een queerclubje. Bovendien vinden veel mensen in de zaal dat voor een betere zichtbaarheid meer mensen eerst zelf uit de kast moeten komen. Dan lijkt het probleem opgelost. Maar zo werkt het niet, want dit doet geen recht aan de structurele problemen van het gebrek aan respect voor queer mensen in de sport. Dus is er bij reguliere sportclubs nog veel werk te verrichten.

Huub vertelt dat het diversiteitsbeleid bij Zeeburgia in eerste instantie was ingestoken als antiracisme-beleid. Nu wordt het verbreed. Zijn vereniging heeft weinig contact met queer clubs en zo goed als geen samenwerking. Vanuit de zaal wordt benadrukt dat samenwerking tussen reguliere clubs en queer clubs belangrijk is. Als er zich een aanleiding voordoet, en moet je dat zeker oppakken. Als voorbeeld wordt de laatste Eurogames in Nijmegen genoemd. Bij de organisatie van dat toernooi werkte de queer vereniging Rainbow Athletics samen met een reguliere atletiekclub. Tot slot merkt iemand uit de zaal op dat het bevorderen van inclusiviteit ook gestimuleerd moet worden door representativiteit, het zichtbaar zijn van diversiteit in de profsport. Het gesprek aangaan is belangrijk. Taalgebruik helpt de inclusie niet door te spreken over 'queer' of 'anders'. We zijn niet abnormaal of 'anders'. Dagvoorzitter Andrea van Pol sluit dit onderdeel af met een kwikslag dat zij 'anders zijn' vaak juist ziet als een compliment of een voordeel.

Stelling 4: De overheid moet financiële prikkels creëren voor sportclubs die inclusief zijn.

Als voorbeeld noemt Rivkah het geven van huurverlaging van gemeentelijke sportaccommodaties aan clubs die inclusief zijn. Gijs merkt op dat veel sportclubs voor zo'n huurverlaging in aanmerking zouden willen komen. Hij vraagt zich af of zo'n prikkel niet leidt tot schijn-inclusiviteit; alleen op papier. Financiële prikkels voor inclusieve clubs kunnen ook leiden tot weerstand: "waarom zij wel, en wij niet?".

Vanuit de zaal merkt Agnes op dat sanctioneren bij discrimineren (andersom dus, in plaats van inclusiviteit belonen) meestal beter werkt. Andere mensen in het publiek vragen zich af of de overheid een *pilot* kan organiseren met meetbare instrumenten voor meer inclusiviteit. Gijs kan zich eerder iets voorstellen bij een ander instrument zoals een vrijwilligersvergoeding. Daardoor kunnen meer mensen actief deel nemen aan bestuur en beleid binnen sportclubs.

Krav Maga

Als afsluiting van het ochtenddeel geven trainers van Tijgertje een indrukwekkende demonstratie van Krav Maga met toelichting. Het is een zelfverdedigingstechniek. Met cursussen zelfverdediging begon Tijgertje als eerste queer sportclub in 1982.

IMPRESSIES

BEGIN MIDDAG MET ZES WORKSHOPS

Het eerste deel van de middag is gevuld met er *workshops* over verschillende thema's. De deelnemers aan de Dag hadden zich bij de inschrijving aangemeld bij de workshop van hun keuze. Hierna volgen eerst de impressies van de zes *workshops*. In het tweede deel van de middag komen de deelnemers bij elkaar in 'bubbels'. Iedere bubbel krijgt de opdracht om praktische actiepunten op te stellen waarmee zij direct zelf aan de slag kunnen om het sportklimaat de komende vijf jaar te verbeteren. Doel daarbij is dat meer mensen met plezier gaan sporten in een sociaal veilige en inclusieve omgeving.

Workshop 1. (On)zichtbaar maakt (on)bemind?

Workshopleider: Cinta Groos (Pride and Sports Amsterdam)

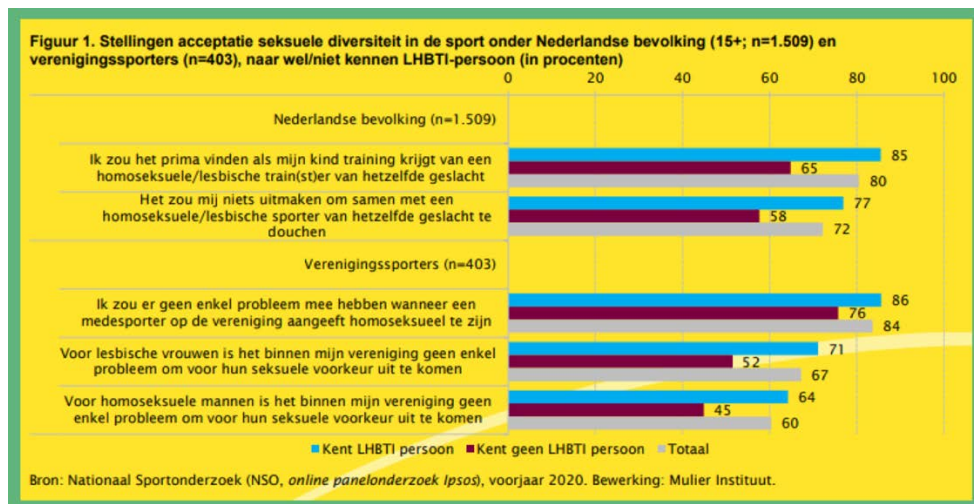
In deze interactieve sessie staat de vraag centraal: Is het nodig als queer zichtbaar te zijn in de sport? Leidt zichtbaarheid tot een veiliger sportklimaat en tot weerbaardere queer sporters? Of leidt het juist tot ergernis en/of uitsluiting? Als het gaat om zichtbaarheid van queer en sport zijn er drie 'vormen' te onderscheiden. De eerste zijn de topsporters die uit de kast zijn. Zij zijn rolmodellen.

Voorbeelden zichtbare queer topsporters

De tweede vorm zijn de queer sportverenigingen die zich op een andere wijze zichtbaar maken. Een aantal doet al meer dan veertig jaar mee aan reguliere competities. Voor een inventarisatie kijk op de site van [Pride and Sports](#). De derde zijn queer mensen in reguliere sportclubs. Opvallend is dat queer mannen weinig te vinden zijn in reguliere verenigingen.

Over de acceptatie van seksuele diversiteit in de gehele Nederlandse bevolking en in reguliere sportverenigingen is in 2020 onderzoek gedaan.

In het tweede deel van deze *workshop* gaan de deelnemers met elkaar in gesprek over drie thema's:

1. Kip / ei - discussie over topsporters uit de kast in onveilige omgeving.
2. Welke betekenis hebben queer sportclubs (nog)?
3. Hoe kunnen reguliere sportclubs ondersteund worden?

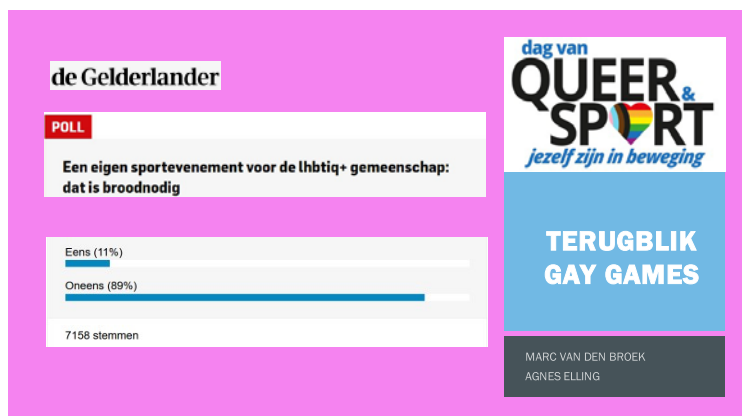
Workshop 2. Terugblik Gay Games 1998

Workshopleiders: Marc van der Broek & Agnes Elling

Marc van den Broek was betrokken bij de organisatie van de Gay Games '98 in Amsterdam. Met een groep anderen wil hij in 2023, 25 jaar later, evenementen organiseren om de herinnering daaraan levend te houden.

In deze workshop haalden de deelnemers kort hun eigen herinneringen op. Marc en Agnes vertoonden een kort filmpje en hielden een quiz. Een belangrijke vraag is hoe 'men' kijkt naar een eigensportevenement of de lhbtq-gemeenschap. Aan bod kwam een poll die is gehouden in de Gelderlander naar aanleiding van de Eurogames in Nijmegen. De resultaten logen er niet om.

Er is dus nog werk aan de winkel. Deze sessie sloot af met een debat over de volgende vraag: Willen we in de toekomst weer zo'n groot queer sport/cultuur evenement naar Amsterdam of Nederland halen? De uitkomst van het gesprek was dat het beter is om sport onderdeel te laten zijn van de bestaande grote lhbtq+ evenementen. Tijdens de jaarlijkse Amsterdam Pride organiseert Pride and Sports al sportevenementen, zoals hardlopen, zwemmen, tennis en bridge. Dat zijn mooie erfenissen van de Gay Games Amsterdam.

N.B. Op 4 november 2022 werd bekend dat Amsterdam gaststad zal zijn voor de Worldpride in 2026.

Workshop 3. Invloed van coach en trainer

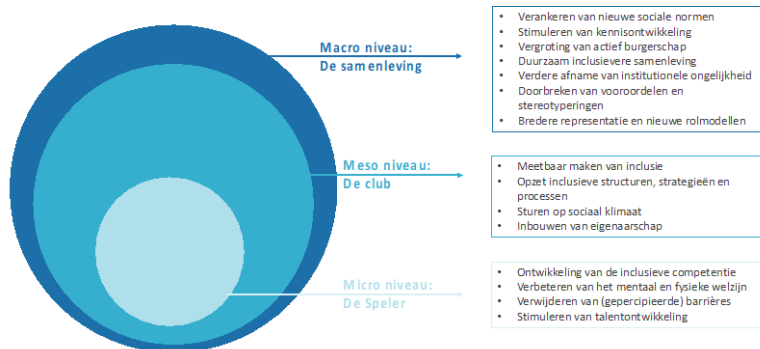
Begeleid door Maike van Oyen (Stichting All-in) en Jan Pieter de Lugt (Pride and Sports)

Als we spreken over diversiteit, wordt er vaak gedacht aan gender, seksuele oriëntatie en bijvoorbeeld huidskleur of geloof. Diversiteit vind je echter net zo goed in lichamelijk vermogen, werking van het brein, socio-economische status, leeftijd, kledingstijl, uiterlijk, familieomstandigheden, gezondheid, persoonlijkheid, interesses, politieke voorkeur, levenservaringen, culturele achtergrond, vaardigheden en vele andere karakteristieken.

Tijdens deze workshop staat coaching en training centraal. Wat is de rol van trainers en coaches op het gebied van inclusie? Welke keuzes zijn er als je coacht en leidinggeeft?

Het all-inclusie model

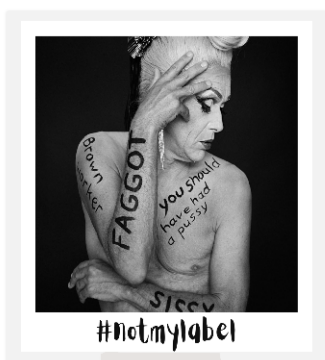
In de workshop kregen de deelnemers informatie en keken ook kritisch naar hun eigen overtuigingen.

- 1 **Onbewust van de ander**
Ik ga uit van mezelf en mijn overtuigingen / indrukken of gevoelens als ik in gesprek ga met een ander.
- 2 **Bewust van de ander**
Ik ga eerst uit van mezelf en mijn overtuigingen/indrukken of gevoelens maar geef de ander wel de ruimte om het eigen perspectief te delen. Dan bepaal ik wat goed/fout, links of rechts is.
- 3 **Reflecteert op de eigen perceptie en die van anderen**
Ik ervaar bepaalde gevoelens waardoor ik mezelf vragen stel over mijn eigen perspectief en situaties probeer te relativeren.
- 4 **Gaat de confrontatie aan met de eigen perceptie en die van anderen**
Ik verander mijn gedrag op basis van wie ik tegenover mij heb en probeer altijd kritisch stil te staan bij mijn eigen perspectief.
- 5 **Maakt complexe keuzes om het eigen perspectief en dat van anderen te valideren**
Ik ben in staat om me in verschillende contexten te bewegen en aan te passen, waardoor ik congruent ben ik gedachten, gevoelens en gedrag maar bovenal ook in staat ben om de ervaringen van een ander te waarderen en respecteren.

Uit onderzoek blijkt het volgende: negatieve respons beïnvloedt het zelfvertrouwen van kinderen en jongeren. Zij waarderen anderen negatiever en vaker op basis van vooroordelen. Dit impliceert dat de *feedback* van een begeleider-sporter niet alleen invloed heeft op de eigen prestaties, maar ook op de wijze waarop de sporter andere mensen beoordeelt.

Hoe vaak label jij op basis van gender?

Wist jij?

Dat het labelen van kinderen op basis van gender leidt tot een hogere mate van gender vooroordelen?

Als kinderen zien dat een bepaalde groep gekoppeld wordt aan een bepaald beroep, een bepaalde levensstijl of een bepaalde handeling, leren zij dat deze sociale categorieën er toe doen. Elke keer als wij anderen onderscheiden op basis van gender, ras, etniciteit, fysiek vermogen, uiterlijk, religie of leeftijd, of dit nou op basis van taal, locatie of aandacht is, leren we hen dat deze categorieën belangrijk zijn.

Elke keer dat wij zeggen: Hi jongens en meisjes, horen kinderen onbewust dat het onderscheid tussen hen wezenlijk en gewichtig is.

(Castelli, De Dea, & Nesdale, 2008; Biggler 2010; Vezzali, Giovannini, & Capozza, 2012a).

Door inclusieve coaching creëer je een omgeving met respect voor diversiteit in haar vele vormen. Je structureert het leren van vaardigheden en technieken op zo'n manier dat iedereen toegang heeft tot een effectieve én prettige sportomgeving. Aan bod kwam de vraag: Wat maakt je tot een inclusieve coach of trainer? Vijf concrete punten om in gedachten te houden:

1. Je neemt je **eigen verantwoordelijkheid** om je trainingen en de bijeenkomsten inclusief te maken.
2. Je blijft **leren** wie je pupillen zijn en wat ze nodig hebben.
3. Je **zet je in** voor elke pupil onder je hoede.
4. Je **verandert** je aanpak op basis van bewezen methodes die alle pupillen helpen en uitdagen om het beste uit zichzelf te halen.
5. Je **deelt** je kennis en geleerde lessen uit de praktijk met je collega's.

Workshop 4. Het Amsterdamse Sportakkoord: Maak het verschil

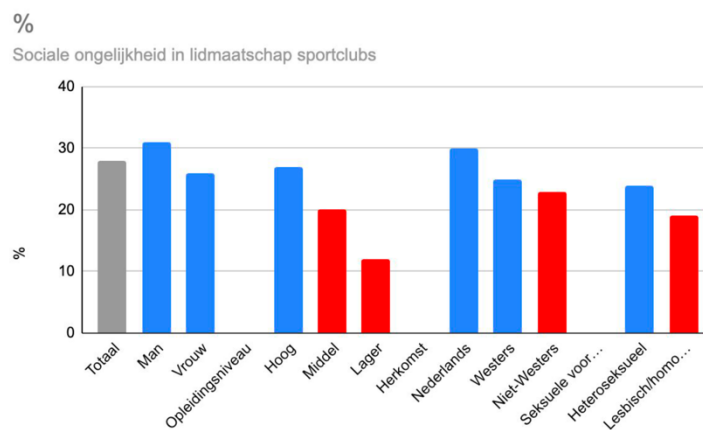
Begeleid door Thijs de Greeff en Ward Maakal

De samenstellers van het eerder genoemde magazine *De trainer ziet het verschil* (2022) geven deze workshop. Het werk van Thijs en Ward is onderdeel van Agenda Sport en Bewegen (2019-2022) van de gemeente Amsterdam en richt zich op jongeren. Zie ook in het ochtendprogramma presentatie 3 (p.9). De Greeff en Maakal presenteren een aantal diagrammen en cijfers om de context van de Agenda te schetsen.

Ze beperken zich niet tot alleen jongeren, maar richten zich op het thema sekse, gender en seksuele voorkeur. Daarbij vergeten ze niet dat er ook tal van andere sociaal culturele factoren een rol spelen.

Landelijke cijfers sportdeelname in sportclubs

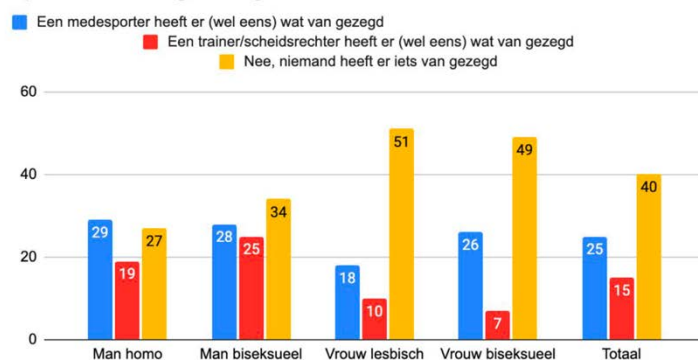

Bron: Vijetijdsomnibus (VTO) SCP/CBS 2018. Bewerking: Mulier Instituut

Kijken we verder naar de wijze waarop de reguliere sport reageert op queer mensen, dan is het begrijpelijk waarom er speciale homo-sportclubs zijn:

Reacties trainer/scheidsrechter homonegatief gedrag

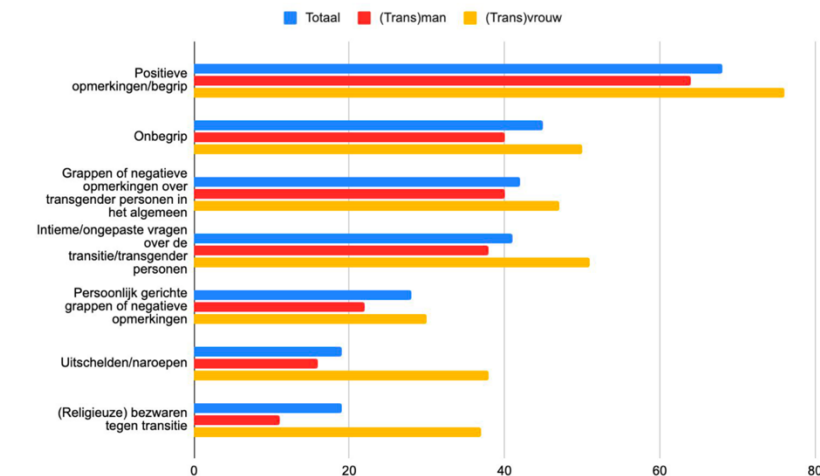
Reacties omgeving op homonegatief gedrag tijdens sportbeoefening naar gender en seksuele voorkeur

Bron: Mulier InsBron: LHB data collectie 2019 (online panelonderzoek Motivation), Mulier Instituut

In een reguliere club wordt over het algemeen weinig gedaan om homo-negatief gedrag bespreekbaar te maken. Wat ook opvalt is dat vooral vrouwen weinig steun ervaren als negatief gereageerd wordt op hun seksuele voorkeur. Echter, een kleine meerderheid van de transgenderpersonen ondervindt positieve ervaringen in de wijze waarop anderen hen tijdens het sporten tegemoet treden.

× × × **Ervaringen transgender personen in de sport**

Bron: Data vragenlijst transgender personen 2020 (open online werving THN), Mulier Instituut.

De Trainer ziet het verschil (2022) staat vol met praktische tips, oefeningen en manieren van handelen voor (jeugd)trainers en coaches om een diverse en veilige sportomgeving te realiseren. Daarvoor is een open en positieve groeps cultuur nodig. Er is ook aandacht voor het vergroten van de zelfkennis en de morele ontwikkeling van de trainers zelf. De gemeente ondersteunt dit alles met het programma *De assistent*.

Workshop 5. Hoe inclusief zijn Queerclubs zelf?

Onder leiding van Anthony van Amesfoort en Niels Wolf (Pride and Sports)

Bij Pride and Sports zijn 87 queer clubs aangemeld. Inclusie betekent dat iedereen mee kan doen, en dat is het tegenovergestelde van exclusie of uitsluiting. Het begrip gaat over gedrag, waarden en spelregels voor het omgaan met grenzen, leiderschap, macht en privileges. Op welke wijze ga je om met conflicten, verschillen en overeenkomsten? Goed met deze thema's omgaan stelt hoge eisen aan kritische (zelf-) reflectie.

De deelnemers gaan aan de slag met tien 'heldere' stellingen. Van iedere stelling moeten zij aangeven op een (fysieke) lijn van 0 – 10 of ze het ermee eens zijn of juist niet. Aan de hand van argumenten gaan ze vervolgens met elkaar de discussie aan. Een 'middenpositie' wordt daarbij niet gewaardeerd.

Deelgroepen ofwel 'bubbels' (zie voor toelichting van dit begrip bij volgende onderdeel op p. 23) krijgen vervolgens de opdracht om verder te gaan met twee of drie van de volgende stellingen en het beantwoorden van twee vragen:

Volledige inclusie in de sportwereld is in de praktijk een illusie.

Queer-sportclubs sluiten zelf ook anderen uit.

Wil je gedragsverandering in de sport, dan moet juist de queersport het voorbeeld geven.

In de queersport is het voor transpersonen nog steeds onveilig.

Queer-sportclubs hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid, ze zijn te veel naar binnen gericht.

Queersport heeft een verantwoordelijkheid en taak richting sportbonden mbt beleid en gedragsregels.

Om het lidmaatschap van een sportclub te verkrijgen moet je vooraf een gedragscode ondertekenen.

Besturen van queer-sportclubs moeten veel meer doen aan het bespreekbaar maken van inclusie en veiligheid binnen hun eigen club.

Samenwerking binnen de reguliere- en queersport is hard nodig.

Mijn sportbond laat te veel kansen liggen om inclusie en veiligheid richting hun leden te verplichten.

1. Waar liggen de kansen en verantwoordelijkheden om een inclusieve en veilige sportomgeving voor iedereen daadwerkelijk te vergroten in de komende jaren?
2. Wie zijn de drie grootste 'game-changers' en welke drie 'tips and tricks' geef je die mee?

De antwoorden nemen de deelnemers mee naar het volgende programma-onderdeel in hun eigen 'bubbels'.

Workshop 6. *Young & Queer - Urban Safe Spaces*

Workshopleiders: Pieter Jos van Kampen, Kari Anne Bakker van Skate Dance, Merida Miller van Project Fearless

Deze sessie gaat over safe spaces voor urban sports en verschillende kenmerken van sport in de openbare ruimte.

Enige *take-aways*, ideeën om mee te nemen naar de 'bubbels' of naar huis / werk / de straat, uit dit gesprek zijn:

- Urban sporten hebben plekken nodig die niet alleen zijn ontworpen voor toppers. Het is belangrijk om de sporten voor iedereen toegankelijk te maken, dat is zeker voor gemarginaliseerde groepen van belang. Competitie is ondergeschikt voor de *communities* die de sporten beoefenen, de *lifestyle* van de groep is belangrijker.

- Binnen verschillende *communities* is sprake van heteronormatief gedrag. In elke sport is dit net wat anders. Een voorbeelden zijn dat meiden op een groot *skatepark* als *bitch* worden aangesproken. Een ander is dat binnen *freerun* het woord *gay* veel gebruikt wordt in een nogal negatieve betekenis.
- Er is een stroming aan nieuwe inclusieve verbanden, die veel losser zijn dan homosportclubs. Voorbeeld zijn *safe space jams* en lessen speciaal voor doelgroepen die anders niet naar de trainingsplekken komen.
- Een deel van het gesprek gaat over het beleid van gemeenten en sportbonden. Het creëren van een veiligere planning van sportactiviteiten in de openbare ruimte moet meer aandacht krijgen. Voorbeelden waar het mis kan gaan zijn: het gebrek aan wc's op de locaties en slechte verlichting in de donkere wintermaanden.
- Een gemeente of andere instelling moet de voorlopers uit de *urban sport communities* betrekken bij de plannen en ontwerpen van faciliteiten in de openbare ruimte. En ze vervolgens ook een rol te geven bij de programmering van activiteiten
- De reguliere sporten zijn meer geïnstitutionaliseerd. Medewerkers hebben veelal vaste of tijdelijke arbeidscontracten. Binnen de *urban sports* werken veel mensen op zzp-basis. Dat leidt tot de aanbeveling: betaal de *urban sports* zzp-ers voor al het werk dat ze doen. Dat geldt dus niet alleen voor het geven van lessen of begeleiden van bijeenkomsten. Maar ook voor het ontwikkelen van een nieuw sportpark en het programmeren van de activiteiten. De tijd die zij in ontwikkeling van hun *community* en de stad steken, is vrijwel altijd onbetaald en dus een investering op eigen risico. Het benodigde budget voor het vergoeden van deze activiteiten komt direct ten goede aan de *urban sports communities*.

DE GESPREKKEN IN DE ZES BUBBELS

Op de dag zijn 116 vooraf geregistreerde bezoekers aanwezig. De hieronder genoemde aantallen zijn bij benadering. Dit komt doordat niet alle mensen bij het intekenen de vraag over de gewenste bubbel hebben beantwoord. En ook omdat er op de dag zelf zich mensen aanmelden. Van ongeveer 25 mensen weten we niet aan welke 'bubbel' ze deelgenomen hebben.

Met een 'bubbel' bedoelen we mensen die binnen de sportwereld een vergelijkbare positie hebben. De deelnemers aan de Dag hebben bij het inschrijven aangegeven in welke bubbel zij zichzelf het liefste zien. Doel van iedere bubbel is om samen vijf actiepunten te formuleren om het sportklimaat de komende periode van vijf jaar veiliger en inclusiever te maken. Binnen de bubbels ontstaat de oogst van de Dag. De punten kunnen onderdeel worden van de toekomstvisies van alle betrokken organisaties en van iedereen persoonlijk. Samen vormen ze een soort actieprogramma.

De vijf bubbels zijn:

- Sporters, al dan niet queer. Bij het intekenen bleek voor deze bubbel het meeste belangstelling te bestaan: ongeveer vijftig.* Hiervan zijn twee groepen gevormd.
- Trainers, coaches en andere praktische begeleiders van sporters: 5 mensen.
- Bestuurders van sportbonden, -koepels en andere organisaties: circa 25 mensen.
- (Beleids)medewerkers van gemeenten, provincies of andere overheden: 18 mensen.
- Mensen werkzaam in onderwijs, voorlichting, advieswereld en onderzoek: ±6 mensen.

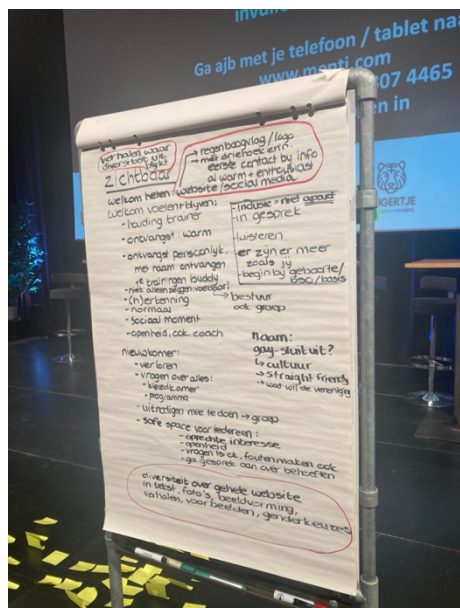
In iedere bubbel noteren de aanwezigen eerst hun eigen persoonlijke aanbevelingen op 'geeltjes'. Vervolgens is de opgave om ze in onderling overleg te groeperen in maximaal vijf overeenkomende thema's. Het moeten echt praktische punten zijn dus over doen en laten, meer daden dan woorden en niet over idealen, voornemens of intenties. Er vallen dus ook punten 'buiten de boot'. De deelnemers vertalen de vijf groepen 'geeltjes' in actiepunten en noteren die op een groot vel. Dat zijn de actiepunten van de bubbel.

Bubbel 1a. Sporters, al dan niet queer

Gespreksleiders Irma Duim (KNZB) en Peter Veer (GSA)

De belangrijkste actiepunten zijn:

- Een queer club is vooral een *safe space* waar iedereen zich welkom en gewaardeerd voelt door een open en persoonlijke benadering.
- Toon belangstelling voor elkaar, ga met elkaar in gesprek, stel vragen, fouten maken mag.
- Wees zichtbaar als queer club met symbolen en verhalen op het internet en in de fysieke wereld.
- Benader nieuwe mensen met een open houding zodat ze zich welkom voelen. Wellicht is het goed met *buddies* te werken.
- Waak voor gesloten subgroepen binnen de club die andere leden buitensluiten.

Bubbel 1b. Bestuurders van sportclubs, al dan niet queer

Gespreksleider: Etienne Coerwinkel (GSA)

Deze groep probeert een aanzet te geven voor een *toolkit* of handleiding voor clubbesturen.

In de gesprekken blijkt dat homosportverenigingen al aardig op weg zijn met het inclusiever maken van de sportomgeving. Maar tegelijkertijd is het vaak een 'witte mannen wereld van boven de 50 jaar'. De deelnemers betreuren dat 'hetero' clubs de weg tot het congres niet hebben weten te vinden. Je bent nooit klaar met inclusief gedrag tonen. En dat 'inclusief zijn, is als een spier die je constant moet blijven oefenen'. Tenslotte is inclusiviteit breder dan gender in de queer gemeenschap. In onze clubs worden vaak de minder economisch toebedeelenden en de allochtonen geen lid. Ze moeten waarschijnlijk nog andere inclusiviteitsgevechten voeren alvorens ze met hun seksuele geaardheid of gender aan de slag kunnen gaan.

We moeten de moed niet opgeven en praktisch aan de slag gaan: wat nemen we mee als we straks dit congres verlaten? Wat kunnen we morgen al toepassen in onze clubs? Het lijstje:

- Zoek hulp van buiten want inclusiviteit is een thema dat al veel is bestudeerd. Dus als je een training bedenkt, een informatiebrochure of een beleidsnota schrijft, laat je helpen door deskundigen op het gebied. De gemeente gaf het voorbeeld met de brochure De trainer ziet het verschil (2022). Zie ook in het ochtendprogramma presentatie 3 (p. 9) en Workshop 4 (p. 19).
- Bespreek het thema inclusiviteit steeds wanneer je de kans krijgt: door het te bespreken maak je het zichtbaar, en ontwikkelt iedereen de juiste sprieten. Werken aan inclusie is een vaardigheid. Die moet je als een spier steeds blijven trainen.
- Heb meer oog voor non-binaire leden in de clubs: die struikelen over dingen waar anderen geen oog voor hebben zoals kleedkamers en voornaamwoorden. Non-binaire mensen kunnen zich uitgesloten kunnen voelen als clubs niet actief een inclusieve omgeving voor ze creëren.

- Voor mensen die het moeilijk hebben om hun plek te vinden in een club kan een *buddy*-systeem de oplossing zijn: creëer een *buddy* groepje binnen de club voor degene die behoefte hebben aan meer ondersteuning. Zet het in de ontvangstbrief voor nieuwe leden.

- Deze bubbel erkent de rol van een warme ontvangst en zeker voor non-binaire leden en dingen zoals omkleedruimtes. Dus scan je hele ontvangstproces en de bijbehorende brief op inclusiviteit. Er is zeker winst te halen!
- Train de trainers: trainers hebben een belangrijke functie in het zien van mensen die zich minder bij de groep voegen, die zich uitgesloten voelen en minder meedoen. Daarom moeten trainers een speciale training krijgen om alle vormen van exclusie te detecteren om de juiste acties te ondernemen als ze het zien.

Bubbel 2. Trainers en coaches

Gespreksleider: Emiel Heuver en verslag Joost Kool (beiden GSA)

Wat kunnen trainers en coaches doen om hun club/training/vereniging meer inclusief te laten zijn zodat iedereen zich welkom voelt.

De actiepunten:

- Elke club heeft een welkomstprocedure met een goede mail of brief zodat mensen zich welkom voelen. Let in die mail op inclusief taalgebruik en vraag naar gewenste voornaamwoorden. Leg eventueel uit hoe het met kleedkamers zit en maak bespreekbaar hoe we dat zo inclusief mogelijk kunnen maken.
- Laat alle leden meehelpen om mensen zich welkom te laten voelen. Probeer daarbij leden bewust te maken dat ook zij zich inclusief opstellen en inclusieve taal gebruiken. Een idee kan bijvoorbeeld zijn om als trainer/coach aan te het begin en eventueel ook aan het eind van de training een 'check-in / check-out' te doen: even een centraal momentje waardoor iedereen betrokken wordt bij de groep.
- Inclusief taalgebruik / logo: Probeer ook leden er bewust van te maken. Simpele dingen als 'beste mensen' en 'iedereen'. Een logo wat inclusiviteit uitstraalt helpt daarbij.
- Divers wervingsbeleid: Probeer je werving aan te passen aan een inclusief karakter. Een werving in een *gay*-bar is iets anders dan een werving op de universiteit en pas de wervingsmiddelen daarop aan. De promotiefilmpjes, *flyers* en uitingen op de *socials* moeten inclusief zijn.
- Organiseer anonieme ledenenquêtes en *feedback*-systemen. Laat op het gebied van inclusiviteit regelmatig een peiling uitgaan: hoe staan we ervoor?, wat vinden de leden van de zaken die we ondernomen hebben / zouden moeten doen?
- Voorlichting met behulp van belangrijke evenementen. Je kan tijdens trainingen / bijeenkomsten/wedstrijden van de club aandacht besteden aan belangrijke momenten voor de queer gemeenschap zoals de *Pride*, *Aids-memorial day*, of de dag van de Stonewall rellen. Dat stimuleert discussie, onderling contact en maakt iedereen bewust. Zorg voor een 'inclusieve' agenda zodat de verschillende sub-groepen zich gerepresenteerd voelen.

- Als er maar een of twee kleedkamers zijn, pieker je niet suf om bijvoorbeeld een kleedkamer alleen voor die ene intersekse persoon te bestemmen. Het lijkt beter om het te formuleren als een vraag in de trant van: “We hebben twee kleedkamers. De ene is voor mensen die zich identificeren als man en zich hij/hem noemen, de andere voor mensen die zich identificeren als vrouw, met de voornaamwoorden zij/haar. Je bent welkom waar jij je thuis voelt. We kunnen je geen aparte kleedkamer geven. Mocht je je liever apart omkleden, dan hebben we daar kleedhokjes voor.” Het kan zijn dat degene die het aangaat, het niet als een probleem ervaart. Het gaat er om dat je als club laat zien dat je er over nagedacht hebt.

Bubbel 3. Bestuurders en medewerkers sportbonden en koepels

Gespreksleiders: Jan Pieter de Lugt en Niels Wolf (Pride and Sports)

De belangrijkste actiepunten voor bestuurders en medewerkers sportbonden en koepels zijn:

- De competities in de breedtesport kunnen beter georganiseerd worden. Het gaat erom dat iemand mee doen en niet om het winnen. De strikte scheiding tussen mannen en vrouwen kan wellicht losgelaten worden.
- Tussen clubs en koepels, ook onderling, kan beter samengewerkt worden, ook financieel, zodat nieuwe inzichten en praktijken makkelijker door de hele sportwereld gaan vloeien.
- In de clubs, op het *grass root* niveau, vinden goede initiatieven plaats. Maak de drempels om die tot wasdom te laten komen lager en regel stimuleringsbudgetten.
- In besturen moeten mensen met diverse achtergronden zitten: leeftijd, gender, sociaaleconomisch, kleur, fysieke en mentale beperkingen enz.
- Heb aandacht voor ‘gemarginaliseerde groepen’ op alle mogelijke vlakken.
- Zorg ervoor dat in scholingen en cursussen steeds aandacht is voor diversiteit en inclusie.
- Laat bijeenkomsten zoveel mogelijk openbaar zijn. En heb ook aandacht voor wat buurtsportcoaches doen.
- Gebruik inclusief taalgebruik in alle uitingen. Het begrip *gay* bijvoorbeeld is niet inclusief.

Bubbel 4. Medewerkers gemeenten en andere overheden

Gespreksleiders Yuri de Boer (ministerie OCW) verslag Michelle Borm (Amstelveense Rugby Club)

Actiepunten:

- Wees je bewust van en bedenk handelingskaders voor ‘weerstand’ tegen ‘diversiteit en inclusie’ in het algemeen.
- Besteed aandacht voor en kennis over die weerstand.
- Maak inzichtelijk wat alle mogelijke weerstanden zijn, waar ze vandaan komen (tijd, geld, ideologie en/of kennishiaat?)
- Geef de juiste aandacht voor de doelgroep, en voor de juiste kennis over de doelgroep.
- Wees bewust van wie de *spokespersons* zijn: “not about us without us”.
- Waardeer expertise die je van NGOs en activisten betreft. Betaal voor arbeid en ingezette tijd.
- Heb aandacht voor intersectionaliteit, diversiteit binnen de doelgroep en inclusie van allen die betrokken moeten worden.
- Gebruik het inzicht en de urgentie die je ophaalt uit de doelgroep (voor agendering, prioritering, vervolgstappen).

- Wees je bewust van blinde vlekken die er zijn. Nogal eens wordt beweerd “bij ons is het wel goed”. Dat geldt soms ook voor mensen die binnen organisaties diversiteit en inclusiviteit in hun takenpakket hebben, de zo genaamde ‘D, E & I experts’.
- Wees je bewust van beperkingen qua capaciteit, absorptievermogen van besturen en verenigingen.

Bubbel 5. Werkzaam in de onderwijs, voorlichting en advies

Gespreksleider: Wilfred van Buuren (IHLIA)

We zijn lang bezig geweest met het uitwisselen van persoonlijke ervaringen over veiligheid en onveiligheid als queer sporter.

De actiepunten:

- Voor een veiliger sportklimaat voor lhbtq+ mensen is opvoeding en onderwijs cruciaal. Geef trainers, kader en supporters scholing daarover.
- Inschrijfformulieren van (queer) sportclubs en sportevenementen moeten standaard niet alleen categorieën man/vrouw aanbieden, maar ook alternatieven met als voorbeeld: anders.
- Zoveel mogelijk initiatieven bundelen: queer sportclubs, sportclubs, bonden, gemeenten, sportbedrijven, NOC*NSF, Pride & Sports, JBF, Alliantie Gelijkspelen et cetera moeten samenwerken en initiatieven bundelen.

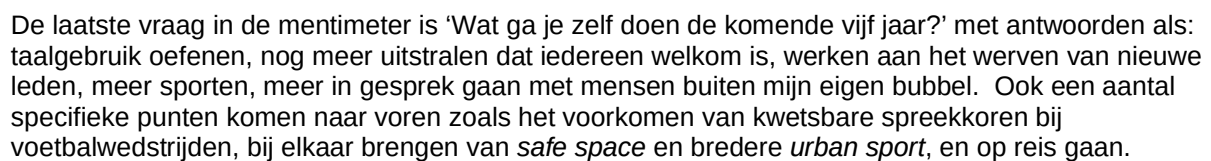
- Het is genoeg geweest. KNVB moet strikte richtlijnen opstellen voor het tegengaan van homofobe spreekkoren bij wedstrijden in het betaald voetbal. Dat kan door het stilleggen wedstrijden of door andere sancties praktisch en consequent te implementeren.
- Voor veiligheid in de club is aanstellen van vertrouwenscontactpersoon of *trust buddies* belangrijk. Er moet duidelijk bekendheid gegeven worden aan het bestaan van zulke personen.

HET SLOT VAN DE DAG

Aan het slot presenteren vertegenwoordigers van de bubbels de resultaten, de concrete actiepunten aan alle aanwezigen in de zaal. Dagvoorzitter Andrea van Pol geeft met humor en inhoud haar persoonlijke reacties. De resultaten van het congres in tien praktische actiepunten zijn te vinden op de achterkant van dit verslag.

In het midden en groot vallen op: inspirerend, enthousiasme, koor, wit, zichtbaarheid en diversiteit. De tweede vraag is: 'Wat was voor jou het belangrijkste in de werk/bubbelgroepen?' Een grote variatie aan opmerkingen stroomt binnen. Vaak: samenwerken, kennis delen, dialoog, uitwisseling. Opmerkelijk zijn: vrij blanke groep, bewust zijn van eigen vooroordelen, wat kan ik zelf verbeteren.

Nabeschuwing

Met dit verslag hopen we dat er voortgebouwd kan worden op de kennis en ervaring die op deze dag aan bod gekomen is. initiatief voor een vervolg ligt wat ons betreft nu bij andere mensen en organisaties.

- Het was ons doel om vooral jonge mensen - al dan niet in opleiding- en meer vertegenwoordigers van de 'regulier georganiseerde sport' voor de gesprekken op de Dag uit te nodigen. Helaas is dat niet echt gelukt. Naar de reden daarvan kunnen we alleen maar gissen.
- Wellicht speelt een rol dat het correct omgaan met gender-onderwerpen in deze kringen geen zichtbare problemen oplevert. Wij denken echter dat deze veronderstelling geen recht doet aan de kwesties en problemen van uitsluiting en discriminatie die overal in de samenleving spelen. Dus ook op sportopleidingen en in reguliere clubs.
- Ook kan het zijn dat de naam *Dag van Queer en Sport* niet uitnodigend genoeg is voor mensen buiten de queer-gemeenschap.

De aanwezigheid van vertegenwoordigers van de volgende organisaties is opmerkelijk en door ons zeer gewaardeerd: De Nederlands Handbalverbond (NHV) Arnhem, Zwemvereniging DAW / ESPRIT Alkmaar, Sportbedrijf Tilburg, Manege Geuzeneiland Amsterdam, Voetbalvereniging AVV Zeeburgia Amsterdam, GGD Gezond leven Amsterdam, SportUtrecht en Reclamebureau Hammerfest Amsterdam.

TOP 10 ACTIEPUNTEN VOOR EEN INCLUSIEVER, DIVERSER EN VEILIGER SPORTKLIMAAT

- 1** Diversiteit en inclusiviteit nastreven is als een spier die je moet blijven trainen! Het vraagt om constante aandacht.
- 2** Het uitnodigend, divers en veilig maken van het sportklimaat begint aan de basis: in de kleedkamer, tijdens het sporten op het veld, in de zaal of in het bad.
- 3** Wees altijd alert op (subtiele) uitsluiting en (verbaal) geweld vanwege sekse, gender, huidskleur, af- en herkomst, sociale klasse en zo voort.
- 4** Inclusief taalgebruik is van groot belang. Let op hoe je mensen benadert zowel in gesprekken, als in geschreven taal zoals op het inschrijfformulier. Vraag welke persoonlijke voornaamwoorden (pronouns) gewenst zijn: zij- haar-haar; hij -hem-zijn; die-die-diens; zij, hen, hun.
- 5** Neem een slachtoffer serieus. Bespreek een kwestie direct, met groot respect en in vertrouwen. Probeer discriminatie en (verbaal) geweld snel te stoppen.
- 6** Uitwisseling, dialoog en samenwerking op alle mogelijke manieren en in alle lagen bevorderen de constante aandacht voor inclusie en diversiteit. Ga steeds het gesprek aan. Is dat moeilijk, begin eerst in kleine kring bij gelijkgestemden. Zoek eventueel een 'maatje' of zelfs meerderen. Samen sta je sterker.
- 7** Gebruikers van scheldwoorden zoals 'homo' en racistische teksten, dienen direct overal aangepakt te worden. Zeg er wat van.
- 8** Trainers en sportcoaches hebben een belangrijke taak bij het zien van mensen die zich minder bij de groep voegen. Geef trainers een duidelijke rol bij inclusiviteit.
- 9** Besteed aandacht aan inclusie en diversiteit op sportopleidingen, in alle cursussen, in onderzoek, beleidsstukken, advieswerk en subsidieaanvragen, op elk niveau. Dit is van cruciaal belang om het sportklimaat nu en in de toekomst te verbeteren.
- 10** De strikte scheiding tussen mannen en vrouwen is in de recreatieve sport niet (altijd meer) nodig. Praat er over. Denk daarbij ook aan praktische zaken als gemengde teams, kleedkamers en douches.